

**STM:n ja VM:n
virkamiesten alustava
listaus PeVL 26/2017
kannanotoista**

**HALLITUKSEN
REFORMI**

Reformiministeriyöpaja

Luonnos 5.7.2017

Yleistä PeV lausunnosta

- Lausunto koskee uudistukseen liittyviä viittä HE:tä
 - Pelastustoimen uudistuksesta kuitenkin erillinen lausunto PeVL 27/2017
 - PeV totesi kuitenkin, että tässä vaiheessa se on keskittynyt olennaisimpiin valtiosääntöisiin kysymyksenasetteluihin
 - Esitysten hyväksyminen edellyttää jatkossa PeV:n nimenomaista myötävaikutusta
- Maakunta- ja sote-HE 15/2017:ään ja sitä täydentäviin esityksiin nyt melko vähän säätämisyjärjestyksen edellyttämiä muutoksia
- Valinnanvapauslain HE 47/2017 runsaasti säätämisyjärjestysasioita
- Tuottajalakiin 52/2017 melko vähän muutostarpeita
- Esityksessä suorat lainaukset PeV:n lausunnosta *kursiivilla*

Maakunta- ja sote-esitys

- *"Perustuslakivaliokunta on pitänyt maakunta- ja sote-esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia suurelta osin perustuslain kannalta ongelmattomina. Valiokunnan mielestä tästä seuraa, että sosiaali- ja terveysvaliokunta voi perustuslain estämättä valmistella mietinnön maakunta- ja sote-esitykseen sisältyvistä lakiehdotuksista. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on kuitenkin arvioitava tarkoin, mitä välittömiä tai välillisiä vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluiden yhtiöittämisvelvollisuuden poistamisella on esitysten muuhun sääntelyyn."*
- *"Siitä, että käsiteltävinä olevat esitykset muodostavat kokonaisuuden (ks. esim. HE 15/2017 vp, s. 650) ja että perustuslakivaliokunta pitää valinnanvapauslakiehdotuksen eräitä perusratkaisuja perustuslain vastaisina, seuraa ilmeisesti myös muutostarpeita maakunta- ja sote-esityksen sisältämiin lakiehdotuksiin. Muutosten laajuus ja vaikutukset muuhun sääntelyyn on selvitettävä seikkaperäisesti."*
- **PeV ei kuitenkaan ottanut selvästi kantaa siihen, voitaisiinko HE 15/2017:n lait hyväksyä ilman että valinnanvapauslakia koskevat muutokset ovat tiedossa**

Valinnanvapauslain ongelmakohdat (iso kuva)

- Maakunnan oman tuotannon yhtiöittämisvelvollisuus
- Valinnanvapausjärjestelmän voimaantulo ja toimeenpanon vaiheistus
- Julkisen hallintotehtävän siirtoon liittyvät muut tarkentamisvaateet
 - Tehtävärajaus (15 §) eritoten sosiaalihuollon palvelut
 - Asiakassetelijärjestelmä ja henkilökohtaisen budjetin tarkemmat kriteerit (22 ja 25 §)
 - Alihankintamahdollisuuksien tarkemmat kriteerit (38 §) (subdelegointiongelmat)
- Korvausjärjestelmään liittyvät asetuksenantomahdollisuudet
- Pilotoinnin kriteerit

Valinnanvapauslaki (1/3)

“Ehdotettu sääntely ei erityisesti palveluiden yhtiöittämisvelvollisuudesta ja valinnanvapauden toteuttamisaikataulusta johtuen turvaa perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin, 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukaisesti valtakunnallisesti yhdenvertaisella tavalla oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveystalviin.

Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä tulee muuttaa siten, että julkinen valta voi kaikissa tilanteissa taata sosiaali- ja terveystalviin riittävän toteutumisen yhdenvertaisesti.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että valinnanvapauslakiehdotuksen 52 §:n säännös siitä, että maakunta ei itse saa tuottaa suoran valinnan palveluja eikä asiakassetelillä tuotettavia palveluja, sekä sote-palveluiden yhtiöittämisvelvoitetta merkitsevä säännös on poistettava valinnanvapauslakiehdotuksesta. Muutokset ovat edellytyksenä sille, että valinnanvapauslakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.”

Valinnanvapauslaki (2/3)

”Perustuslakivaliokunta päätyy lisäksi kokonaisarviossaan siihen, että ehdotettua uudistusta ei ole hallituksen esittämässä muodossa mahdollista toteuttaa hallitusti suunnitellussa aikataulussa niin, että perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvatut oikeudet eivät vaarantuisi. Kun uudistus ei valiokunnan mielestä esitetyssä toteutusaikataulussa riittävällä varmuudella toteuta eri väestöryhmien yhdenvertaista kohtelua ja heidän tosiasiallisia mahdollisuuksiaan saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja, valinnanvapauslakiehdotuksen 12 luvun voimaantuloa, siirtymäsäännöksiä ja käyttöönottoaikatauluja koskevaa sääntelyä ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida säätää ehdotetussa muodossa. Uudistuksen aikataulua on muutettava siten, ettei sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus vaarannu. Valiokunta korostaa, että tämä vaatimus seuraa suoraan perustuslain 19 §:n 3 momenttiin sisältyvästä julkisen vallan turvaamisvelvollisuudesta.”

Valinnanvapauslaki (3/3)

PeV:n lausunnossa olisi myös useita muita kohtia, joiden huomioon ottaminen on edellytys sille, että laki voidaan säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. PeV totesi vielä useita asioita, joiden kohdalla on tarpeen arvioida muutostarve tai joita pitää tarkastella seikkaperäisesti mm. perustuslain 124 § huomioon ottaen.

Lisäksi PeV totesi, että valtioneuvoston on jatkossa huolehdittava erityisen tarkasti lakiehdotusten EU-oikeudellisesta arviosta tarvittaessa yhteistyössä EU:n viranomaisien kanssa.

Valinnanvapauslaki, jatkovalmistelu

- *”Perustuslakivaliokunta pitää käsillä olevassa tilanteessa välttämättömänä, että valinnanvapauslakiesityksen muutokset valmistellaan valtioneuvostossa noudattaen hyvän lainvalmistelutavan vaatimuksia ja että hallitus antaa tältä osin täydentävän tai kokonaan uuden hallituksen esityksen. Valiokunta muistuttaa sääntelyn tulevaa soveltamiskäytäntöä silmälläpitäen, että nyt arvioitava lainsäädäntökokonaisuus on laajuutensa ja asiassa jo annettujen täydentävien esitysten johdosta vaikeasti hahmotettava. Hallituksen esityksiin sisältyvät perustelut muodostavat keskeisen osan lain tulkintaan ja soveltamiseen vaikuttavaa aineistoa, ja niiden tulee pystyä antamaan lukijalle oikea ja riittävä kuva lainsäädännön sisällöstä.”*
- HE:een tarvitaan perustuslakivaliokunnan edellyttämien muutosten huolelliseksi toteuttamiseksi runsaasti teknisiä ja sisällöllisiä muutoksia: alustavan arvion mukaan sisällöllisiä ja teknisiä muutoksia voisi tulla n. 60 pykälään eli 2/3 lain pykälästä.
- Muutosten määrän perusteella näyttää siltä, että eduskunnalle annettavan HE:ssä olisi hyvä olla kaikki valinnanvapauslain pykälät perusteluineen.

Tuottajalaki

”Valiokunnan mielestä jatkossa on syytä tarkastella tuottajalakiehdotuksen perusratkaisujen yhteyttä valinnanvapauslakiehdotuksen jatkovalmistelussa omaksuttaviin ratkaisuihin.”

HE 15/2017 Maakunta ja sote-uudistus
HE 57/2017, täydentävä HE, maakuntien
rahoituslaki
HE 71/2017, täydentävä HE, Ahvenanmaa

Maakuntalaki, säätämisjärjestysasiat

12 § Investointien ohjaus

”Säätelyä on perustuslain 121 ja 80 §:n vuoksi välttämätöntä täydentää ehdotettua täsmällisemmällä säännöksillä taloudellisesti merkittävien ja poikkeuksellisen laajakantoisten investointien kriteereistä.”

Maakuntalaki, muut muutosehdotukset

27 § Kielivähemmistön vaikuttamistoimielin

”Perustuslakivaliokunta huomauttaa, että vaikuttamistoimielintä olisi perusteltua kielellisten oikeuksien ja perustuslain 14 §:n 4 momentin mukaisten osallistumisoikeuksien vuoksi vahvistaa lautakunnan kaltaiseksi toimielimeksi.”

140 § Maakunnan toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seuranta ja tietojen tuottaminen.

”...maakuntalakiehdotuksen 140 §:n 2 momentin asetuksenantovaltuutta maakunnan velvollisuudesta tuottaa toimialoittain tietoja on perustuslain 80 ja 121 §:stä johtuvista syistä asianmukaista täsmentää.”

Sote-järjestämislaki, säätämisyjärjestysasiat

10 § Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue

"Maakuntien järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueisiin kuuluvat maakunnat säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin.

Ehdotettu asetuksenantovaltuus on varsin avoin. Se ei sisällä muita asetuksenantajan harkintaa rajaavia säännöksiä kuin maininnan yhteistyöalueiden lukumäärästä ja edellytyksen siitä, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueella on maakunnan palveluiden järjestämisen kannalta huomattava merkitys esimerkiksi maakuntien yhteistyösopimuksen kautta. Ottaen huomioon perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvä lailla säätämisen vaatimus sääntelyä yhteistyöalueiden muodostamisen perusteista on välttämätöntä täsmentää."

Sote-järjestämislaki, säätämisjärjestysasiat

11 § *Palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin*

- **"Sote-järjestämislakiehdotuksen 11 §** koskee palveluiden kokoamista. Osa sosiaalihoitoon ja terveydenhoitoon kuuluvista palveluista ja tehtävistä voidaan pykälän 1 momentin mukaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Siitä, mitkä palvelut kootaan kokonaisuuksiksi, ja siitä, mihin maakuntiin ne kootaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella.
- Laintasoinen sääntely koottavista palveluista ja tehtävistä muodostuu perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvän lailla säätämisen vaatimuksen kannalta liian epätasoiseksi, erityisesti ottaen huomioon muita kuin koottuja palveluja ja tehtäviä hoitavia maakuntia koskevat, 11 §:n 3 momentista aiheutuvat rajoitukset.
- Laissa on nyt ehdotettua täsmällisemmin määriteltävä, millaisia palveluita ja tehtäviä kokoaminen voi koskea."

Sote-järjestämislaki, säätämisjärjestysasiat

19 § *Palvelurakenteen, investointien ja tiedonhallinnan ohjaus*

***"Sote-järjestämislakiehdotuksen 19 §:ään sisältyvän asetuksen-
antovaltuuden mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää,
minkälainen investointi on sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai
palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoinen ja mitkä ovat
tekniset ja taloudelliset vaatimukset sille, että tietojärjestelmäpal-
velun muuttamisen tai uuden järjestelmän hankkimisen pitää
perustua maakuntien ja valtion yhteiseen valmisteluun. Myös tätä
säännöstä on välttämätöntä täsmentää ottamalla lakiin säännökset
investointien laajakantoisuuden kriteereistä."***

Sote-järjestämislaki, muut muutosehdotukset

14 § *Palvelustrategia*

15 § *Maakunnan palvelulupaus*

”Maakuntien tulee lain 16 §:n mukaan sopia yhteistyösopimuksessa toimenpiteistä kielellisten oikeuksien varmistamiseksi. Lisäksi Uudenmaan maakunnalle osoitetaan lain 35 §:ssä tehtäväksi tukea ruotsinkielisten palveluiden kehittämistä koko maassa.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että olisi perusteltua, että kielellisten oikeuksien turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa olisi esillä myös maakunnan palvelustrategian ja palvelulupauksen valmistelussa (sote-järjestämislakiehdotuksen 14 ja 15 §).”

Sote-järjestämislaki, muut muutosehdotukset

22 § Maakunnan oma ja muu palvelutuotanto

*"Huomiota tulee lisäksi kiinnittää esimerkiksi **sote-järjestämislaki-ehdotuksen 22 §:n 2 momenttiin** ehdotettuun säännökseen, jonka mukaan kunta, kuntayhtymä tai niiden tytäryhteisö eivät saa tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Säännöksen tarkoituksena on selkiyttää tehtävänjakoa maakunnan ja kunnan välillä sekä estää julkisten toimijoiden kesken epätarkoituksenmukainen kilpailu palvelujen tuotannossa.*

Perustuslakivaliokunnan mielestä kunnallista itsehallintoa rajoittavan säännöksen perusteltavuutta on sen kilpailuasetelmaan viittaavan perustelun johdosta arvioitava uudelleen."

Voimaanpanolaki, säätämisjärjestysasia

"...voimaanpanolaissa tulee säädösperusteisesti varmistaa, että kunnan omaisuuteen liittyviin omaisuusjärjestelyihin kytketään kunnan itsehallinnon turvaava kompensatiosäätely."

PeV "viittaa säätelyn malliksi esimerkiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin (valtionosuuslaki) sisältyvään säännökseen harkinnanvaraisesta avustuksesta. Valtionosuuslain 30 §:n mukaan kunnan valtionosuuden korottaminen on mahdollista, jos kunta on ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kuntataloudellisten vaikeuksien vuoksi lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa."

"Harkinnanvaraisen avustussäätelyn edellytykset tulee kytkeä lisäksi valtionosuuslaista poikkeavasti yksittäisille kunnille nyt arvioitavana olevasta uudistuksesta aiheutuviin ongelmatilanteisiin."

Voimaanpanolaki, muut muutosehdotukset

”Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntely on puutteellista myös maakuntien ja kuntien välisten varallisuuden lakisääteiseen siirtymiseen perustuvien mahdollisten oikeusriitojen osalta. Myös paikallisen itsehallinnon peruskirjan 11 artiklassa edellytetyn kuntien oikeussuojan toteuttamisen voidaan katsoa puoltavan asian nimenomaista sääntelyä laissa. Lakiehdotusta olisi syytä täydentää selkeillä oikeusturvamenettelyä ja toimivaltaista tuomioistuinta koskevilla säännöksillä.”

Ahvenanmaa

- *Valtion verotukseen ehdotetut muutokset merkitsevät käytännössä sitä, että Ahvenanmaan verohyvitys menettää merkityksensä.*
- *Perustuslakivaliokunta korostaa, ettei verohyvityksen poistuma ole valtakunnan veropolitiikan normaalivaihteluihin kuuluva vaikutus ja että maakunnan ja valtakunnan väliset taloudelliset suhteet järjestetään Ahvenanmaan itsehallintolain sääntelyllä. Lausunnossa kuvatulla korvausjärjestelyllä voidaan huolehtia verohyvityksen poistuman kompensoimisesta ainoastaan hyvin lyhyen määräajan. Asiasta tulee pikimmiten säätää asianmukaisesti.*
- *Perustuslakivaliokunta pitää valtiosääntöoikeudellisista syistä välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin verohyvitystä koskevan sääntelyn saattamiseksi asianmukaiseksi Ahvenanmaan itsehallintolain kannalta (valiokunnan lausumaehdotus).*
- *Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota Ahvenanmaan maakunnan sosiaalihuolto- ja terveyden- ja sairaanhoitoa koskevan toimivallan kannalta valinnanvapauslakiehdotuksen 4 §:n sääntelyyn sekä mahdolliseen tarpeeseen valmistella Ahvenanmaan itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitettu sopimusasetus valinnanvapauslakiehdotuksen 7 ja 8 §:ään liittyen.*

Muuta

- **Perustuslaki**
- Perustuslakivaliokunnan mielestä **perustuslain 14 §:ää** tulee täydentää siten, että siitä ilmenee muiden vaalien lisäksi myös maakuntavaalit. Muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi täydentämällä perustuslain 14 §:n 3 momentin kunnallista osallistumisoikeutta koskevaa sääntelyä rinnastamalla siihen maakunnallinen osallistuminen.
- **Valtion talousarvio/Saamenkieliset sote-palvelut**
- Valtion talousarviossa on vuodesta 2002 lähtien myönnetty budjettivuodeksi kerrallaan erillinen valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouden palvelujen saatavuuden turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueella. Valtionavustuksen suuruus oli 480 000 euroa vuonna 2016 (HE 15/2017 vp, s. 659). Perustuslakivaliokunta ei pidä tyydyttävänä tilannetta, jossa valtion saamenkielisiin palveluihin osoittama erillisrahoitus on vastaisuudessa riippuvainen eduskunnan vuosittaisesta päätöksenteosta.

Valinnanvapauslaki

Valinnanvapauslaki, säätämisjärjestysasiat

22 § Asiakassetelillä annettavat palvelut

25 § Henkilökohtaisella budjetilla toteutettavat palvelut

Asiakasseteliä koskevan 22 §:n ja henkilökohtaista budjettia koskevan 25 §:n sääntely on siinä määrin avointa, ettei lain säännösten perusteella ole aukottomasti pääteltävissä, onko asiakassetelillä ja henkilökohtaisella budjetilla annettavissa palveluissa kyse julkisista hallintotehtävistä. Näin rajoittamattomana asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia koskeva sääntely näyttäisi kuitenkin kuuluvan perustuslain 124 §:n soveltamisalaan ja muodostuvan ongelmalliseksi 124 §:ään sisältyvän tehtävän siirtämistä lailla tai lain nojalla koskevan vaatimuksen kannalta. Sääntelyä on siten olennaisesti täsmennettävä.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota 22 §:n perusteluissa (s. 185) esitettyyn mainintaan siitä, että vähimmäistasona on, että viisitoista prosenttia maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvien palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Maakunnan itsehallintoon liittyvän lailla säätämisen vaatimuksen vuoksi on selvää, ettei perusteluissa mainittu prosenttiosuus velvoita maakuntaa oikeudellisesti.

Valinnanvapauslaki, säätämisjärjestysasiat

38 § *Suoran valinnan palvelun tuottajia koskevat vaatimukset*

”Subdelegointi. Suoran valinnan palvelun tuottaja voi valinnanvapauslakiesityksen hankkia muutoin kuin asiakassetelillä tuottamastaan suoran valinnan palvelutuotannosta enintään 2/5 muilta palveluntuottajilta. Säätelyä on sen laajuus ja avoimuus huomioon ottaen tarpeen tarkastella julkisen hallintotehtävän edelleen siirtämistä koskevan perustuslakivaliokunnan käytännön kannalta.”

Säätely ei siirrettävän tehtävän laatu ja laajuus, alihankkijalle lainsäädännöllisesti asetettavat vaatimukset ja viranomaisvalvonnan mahdollisuus huomioon ottaen täytä niitä edellytyksiä, jotka koskevat hallintotehtävän edelleen siirtämistä. Säätelyä on tältä osin välttämätöntä rajata ja täsmentää koskemaan tosiasiallista, täydentävää palvelutoimintaa. Lisäksi on huolehdittava lainsäädännöllisesti riittävistä toiminnan asianmukaisuuden takeista.

Valinnanvapauslaki, säätämisjärjestysasiat

52 § Yhtiöittämisvelvoite

Ehdotettu sääntely ei erityisesti palveluiden yhtiöittämisvelvollisuudesta ja valinnanvapauden toteuttamisaikataulusta johtuen turvaa perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin, 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukaisesti valtakunnallisesti yhdenvertaisella tavalla oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä tulee muuttaa siten, että julkinen valta voi kaikissa tilanteissa taata sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävän toteutumisen yhdenvertaisesti.

*Perustuslakivaliokunta katsoo, että **valinnanvapauslakiehdotuksen 52 §:n** säännös siitä, että maakunta ei itse saa tuottaa suoran valinnan palveluja eikä asiakassetelillä tuotettavia palveluja, sekä sote-palveluiden yhtiöittämisvelvoitetta merkitsevä säännös on poistettava valinnanvapauslakiehdotuksesta.*

Valinnanvapauslaki, säätämisjärjestysasiat

66 § Kannustinperusteiset palvelut

"4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kannustinperusteisten korvausten mittareista ja perusteista sekä näiden perusteella maksettavien kannustinperusteisten korvausten vähimmäis- tai enimmäismääristä. Lakiin ei ehdoteta perussäännöstä kannustinperusteisten korvausten vähimmäis- tai enimmäismäärien määräytymisen perusteista. Asetuksenantovaltuus on näiltä osin poistettava tai lakia täydennettävä perussäännöksellä."

67 § Suoriteperusteiset palvelut

"3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momenteissa tarkoitetuista toimenpiteistä ja palveluista sekä niiden tarkemmasta sisällöstä ja korvausten vähimmäismäärästä. Lakiin ei ehdoteta perussäännöstä korvausten vähimmäismäärästä. Asetuksenantovaltuus on näiltä osin poistettava tai lakia täydennettävä perussäännöksellä vähimmäismäärän määräytymisen perusteista."

Valinnanvapauslaki, säätämisjärjestysasiat

- 84 § *Voimaantulo*
- 85 § *Suunhoidon yksiköiden toiminnan aloitus*
- 86 § *Sosiaali- ja terveyskeskusten toiminnan aloitus*

- *“Perustuslakivaliokunta päätyy lisäksi kokonaisarviossaan siihen, että ehdotettua uudistusta ei ole hallituksen esittämässä muodossa mahdollista toteuttaa hallitusti suunnitellussa aikataulussa niin, että perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvatut oikeudet eivät vaarantuisi. **Uudistuksen aikataulua on muutettava siten, ettei sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus vaarannu.** Valiokunta korostaa, että tämä vaatimus seuraa suoraan perustuslain 19 §:n 3 momenttiin sisältyvästä julkisen vallan turvaamisvelvollisuudesta.”*

Valinnanvapauslaki, säätämisjärjestysasiat

88 § Sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palvelujen pilotointi

”Pilotointi. Säätämisjärjestysperusteluissa viitataan kuitenkin myös siihen, että piloteilla olisi jatkossa myös ihmisten yhdenvertaisuuteen vaikuttavia oikeuksia luovia seurauksia. Niissä mukana olevilla maakunnilla olisi lakiin perustuva oikeus jatkaa kokeilua ehdotetun valinnanvapauslain mukaisesti vuoteen 2023 asti. Tällöin kyseisellä alueella suoran valinnan palvelut olisivat siten näinä vuosina erilaiset kuin valinnanvapauslain nojalla muissa maakunnissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä pilotointia koskevien säännösten tulee tämän vuoksi täyttää yllä mainitut lailla säätämisen vaatimuksen asettamat edellytykset. Säätelyä on tämän johdosta täydennettävä siten, että siitä käyvät ilmi pilotointiin osallistuvat alueet tai kriteerit, joilla alueet pilotointiin valitaan.”

Valinnanvapauslaki, muut muutosehdotukset

40 § Suoran valinnan palvelujen kieli

”Valinnanvapauslakiehdotuksessa olisi selvyyden vuoksi syytä harkita säännöstä kielilain soveltumisesta valinnanvapauslain mukaiseen toimintaan. Tällainen viittaus olisi omiaan myös selkeyttämään sääntelyn suhdetta asian käsittelykieltä koskevaan kielilain 12 §:ään.”

51 § Sopimuksen irtisanominen ja purkaminen

”Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tuottajien valvontaa koskeva sääntely perustuu osin viranomaiselle varsin paljon harkinnanvaraa jättäviin säännöksiin (esimerkiksi 51 §:n sääntely sopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta).

Kysymykseen valvontasäännösten riittävydestä ja niiden täsmällisyydestä voidaan kuitenkin lopullisesti ottaa kantaa vasta kun valinnanvapauslakiehdotuksen perusratkaisut on saatettu valiokunnan edellyttämällä tavalla sopusointuun perustuslain 124 §:n kanssa.”

Valinnanvapauslaki, muut muutosehdotukset

53 § Suoran valinnan palvelujen tuottaminen

*“Valinnanvapauslakiehdotuksen 53 §:n 2 momentissa asetetaan suoran valinnan palvelun tuottajalle velvollisuus huolehtia siitä, että muun muassa asiakassetelillä annetun palvelun tuottaja täyttää esimerkiksi lain 40 §:ssä asetetut, palvelun kieltä koskevat vaatimukset. Jos asetelmaa tarkastellaan kielellisten oikeuksien turvatun toteutumisen kannalta, voidaan tilannetta, jossa alihankkijan tai asiakassetelipalvelun tuottajan tuottaman palvelun asianmukaisuuden valvonta on huomattavassa määrin heidän sopimuskumppaninaan olevan yksityisoikeudellisen toimijan varassa, pitää siinä määrin epäasianmukaisena, että **ehdotettua järjestelyä ei tulisi muuttamattomana hyväksyä.**”*

Valinnanvapauslaki, muut muutosehdotukset

68 § Suoran valinnan palvelun tuottajille maksettavat muut korvaukset

”2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suoran valinnan palvelun tuottajalle maksettavien muiden korvausten perusteista. Ehdotetun valtuuden perussäännöksen mukaan mainittujen korvausten avulla maakunta voi huomioida oman alueensa erityispiirteitä, kuten asukastiheydessä, syrjäisyydessä ja muissa vastaavissa olosuhteissa ilmenevät erilaiset paikalliset olosuhteet. Perustuslakivaliokunnan mielestä tällaisten erityispiirteiden huomioiminen on keskeistä maakuntien itsehallinnon oikeutukselle. Asetuksenantovaltuutta kuitenkin perustellaan valtakunnallisen yhdenvertaisuuden tai muutoin lain 61 §:n tavoitteiden näkökulmasta, mitä voidaan pitää itsehallinnon rajoituksena. Valiokunnan mielestä mainitut seikat on syytä mainita valtuuden sanamuodossa nimenomaisena asetuksen antajan harkintavallan rajoituksena.”

Valinnanvapauslaki, muut muutosehdotukset

74 § Hallintomenettely ja julkisuus

”Kysymyksiä virkavastuusta ja hallinnon yleislakien soveltumisesta tulee vielä tarkastella ehdotuksen jatkovalmistelussa pitäen lähtökohtana perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä. Vaikkei hallinnon yleislakeihin viittaamista ole enää pidetty välttämättömänä, olisi tässä yhteydessä perustuslakivaliokunnan mielestä selvyiden vuoksi syytä harkita säännöstä hallinnon yleislakien soveltumisesta valinnanvapauslain mukaiseen toimintaan.”

Valinnanvapauslaki, muut muutosehdotukset

79 § Valvonta

”Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että palveluiden tuottajien valvontaa koskeva sääntely perustuu osin viranomaiselle varsin paljon harkinnanvaraa jättäviin säännöksiin (esimerkiksi 51 §:n sääntely sopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta). Perusoikeuksien toteutumiseen näin läheisesti kiinnittyvän toiminnan valvonnassa olisi perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tarpeen, että valvontatoimivaltuuksia säännellään tarkkarajaisilla velvoittavilla normeilla. Kysymykseen valvontasäännösten riittävydestä ja niiden täsmällisyydestä voidaan kuitenkin lopullisesti ottaa kantaa vasta kun valinnanvapauslakiehdotuksen perusratkaisut on saatettu valiokunnan edellyttämällä tavalla sopusointuun perustuslain 124 §:n kanssa.”

Valinnanvapauslaki, muut muutosehdotukset

82 § Muutoksenhaku

”Perustuslakivaliokunta on lausunnossa katsonut, että valinnanvapauslakiehdotus on eräiltä perusratkaisuiltaan ristiriidassa perustuslain kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan lakiehdotuksen muutostarpeista seuraa tältä osin myös tarve tarkastella sääntelyssä omaksuttuja oikeusturvajärjestelyjä kokonaisvaltaisesti. Valiokunta ei tämän johdosta katso tarpeelliseksi arvioida seikkaperäisesti kaikkia valinnanvapauslakiehdotuksen yksittäisiä oikeusturvajärjestelyjä käsittelyn tässä vaiheessa, semminkin kun aineellisen lainsäädännön muutoksenhakusäännöksiä ei vielä ole ehdotettu muutettaviksi (ks. valinnanvapauslakiesityksen s. 274). Valiokunta painottaa, että jatkossa ehdotettavien oikeusturvajärjestelyjen perusratkaisut on muotoiltava yllä kosketellut perustuslailliset lähtökohdat tarkkaan huomioiden.”

Palveluntuottajalaki

PeV:n huomautukset palveluntuottajalaista (PeVL 26/2017 vp)

Yleisiä huomioita ja täsmennystarpeita

- Perustuslakivaliokunnan mielestä ei ole täysin ongelmattonta, ”*että sosiaali- ja terveydenhuollon erityistason palveluista lakisääteisessä tuotantovastuussa oleva maakunnan liikelaitos olisi vastaavan rekisteröintimenettelyn ja viime kädessä sen toiminnan lopettamisen mahdollistavien valvonnallisten toimenpiteiden kohteena kuin yksityiset palveluntuottajat. Valiokunnan mielestä jatkossa on syytä tarkastella tuottajalakiehdotuksen perusratkaisujen yhteyttä valinnanvapauslakiehdotuksen jatkovalmistelussa omaksuttaviin ratkaisuihin.*”
- Perustuslakivaliokunnan mielestä ei ole täysin ongelmattonta, *että sääntely mahdollistaisi palveluyksikön rekisteröinnin palveluntuottajan ilmoittamien tietojen perusteella ilman ennakkollista varmistumista siitä, että toiminta täyttää sille laissa määritellyt vaatimukset.*

Täsmennyksiä pykäliin

- 2 § 2 momentti: satunnaisuus-käsitteen täsmentäminen
- 5 § 1 momentin 3 kohta: *Palveluntuottajan luotettavuuden arvioinnin tulee ehdotetun kaltaisessa sääntely-yhteydessä perustua riittävän täsmällisiin säännöksiin*
- 18 § 1 momentti => lain 2 luku: *rekisteriviranomainen rekisteröi palveluntuottajien rekisteriin palveluntuottajan ja sen palveluyksikön, jos ne täyttävät 2 luvussa säädetyt edellytykset. Viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät siis oikeudellisen harkinnan mukaisesti. Valiokunnan mielestä tätä arviota ei muuta se, että sääntelykontekstista johtuen 2 luvussa säädetyt palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset on osittain avoimesti määritelty.*

Täsmennyksiä pykäliin

- 28 § 1 momentti: *palveluntuottaja voidaan poistaa palveluntuottajien rekisteristä, jos palveluntuottaja ei enää täytä 5 §:ssä säädettyjä rekisteröinnin edellytyksiä. Valiokunnan mielestä mainittuja säännöksiä rekisteristä poistamisesta on tämän johdosta syytä täydentää olennaisuutta koskevalla edellytyksellä.*
- 30 §: *Valiokunnan mielestä lakiehdotuksen 30 §:ää on muutettava siten, että muutoksenhakuoikeus tulee turvatuksi kaikkien lain nojalla tehtävien hallintopäätösten osalta.*

Säätämisyjärjestysasia

18 § 2 momentti: *rekisteriviranomainen voi tarvittaessa rekisteriin merkitsemistä koskevassa päätöksessä asettaa asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömiä ehtoja palvelulle. Perustuslakivaliokunnan mielestä pykäläehdotuksen tarkoittamat ehdot voivat merkitä pitkälle meneviä rajoituksia elinkeinon tai ammatin harjoittajalle. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ehdot voisivat koskea esimerkiksi palvelutuotantoon käytettäviä tiloja, henkilöstöä, omavalvontaa, valvovalle viranomaiselle toimitettavia tietoja, rekisteröinnin määräaikaaisuutta taikka itse palvelun sisältöä ja menettelytapoja (HE, s. 90).*

*Valiokunnan mielestä säännöstä tulee täydentää esimerkiksi perusteluissa olevilla edellä esitetyillä maininnoilla siitä, mitä asioita ehdot voivat koskea. Mikäli tarkoituksena on, että rekisteröinti voidaan rajoittaa määräaikaiseksi, tulee myös tämän ilmetä laista. **Tällaisten täydennysten tekeminen on edellytyksenä tuottajalakiesityksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.***